

De land- en tuinbouw in Vlaanderen

Hoe de vork in de steel zit

**BOEREN
BOND**
informeert

Boeren, die zijn drie keer per dag broodnodig

Onze planeet telt intussen al meer dan 8 miljard mensen en de wereldbevolking blijft maar groeien. Eén ding hebben we allemaal gemeen: we hebben voldoende en gezond voedsel nodig. Gelukkig zijn onze Vlaamse boeren wereldtop in het duurzaam produceren daarvan! Eigenlijk doet elke Vlaamse boer aan stadslandbouw, want hij produceert voedsel op een beperkte oppervlakte en doet dat bovendien op een uiterst duurzame manier.

Om dat te kunnen blijven doen, zijn er wel twee dingen broodnodig voor Vlaamse land- en tuinbouwers: bedrijfszekerheid en een eerlijke prijs voor hun product. Oh ja, en af en toe een schouderklopje natuurlijk.

In deze brochure willen we de Vlaamse land- en tuinbouw niet verdedigen, want dat is niet nodig. Wie de cijfers en feiten bekijkt, ziet meteen dat de sector enorm sterk bezig is. We willen de landbouw wel uitleggen en dichterbij de Vlaming brengen. En dat op een overzichtelijke, laagdrempelige manier. Want boeren, die zijn drie keer per dag broodnodig.

Lode Ceysens
Voorzitter Boerenbond

Inhoud

05 **Even kennismaken**

De Vlaamse landbouwsector
Ruimte in Vlaanderen
Wie is de Vlaamse boer?

09 **De weg van ons voedsel**

Wat produceren onze boeren?
Een sterke keten
Eten wij dat allemaal op?

13 **De beste van de klas**

Gaat het over klimaat?
Moet er nog stikstof zijn?
Water, de rest komt later
Energie voor iedereen
Eiwit van bij ons
Kringlooplandbouw en biodiversiteit
't Zit 'm in de details
Leven we op grote voet?
Nog een bank vooruit

21 **Meer voor minder?**

Mag het iets meer zijn?
Lokaal of de wereldmarkt
De Europese portemonnee
Met alle schakels aan tafel

25 **Moeder, waarom boeren wij?**

De sprong wagen?
Ruimte voor landbouw
Een schouderklopje

Even kennismaken

De tijd waarin iedereen wel een boer in zijn familie of vriendenkring had, ligt al even achter ons. Vandaag wordt er vooral veel over de landbouwers gesproken, maar weinig met hen. Hoog tijd dus om de sector even voor te stellen. Want achter elk cijfer zit een uniek familiebedrijf.

De Vlaamse landbouwsector

Vlaanderen telt ruim 23.000 land- en tuinbouwbedrijven. Dat aantal is sinds 1950 met maar liefst 95% afgenomen. Maar dat wil niet zeggen dat boeren vandaag minder van belang zijn, integendeel.

Het aantal landbouwbedrijven in Vlaanderen mag dan wel afnemen, de productiviteit gaat er sterk op vooruit. Door steeds efficiënter en duurzamer te werken, zorgt elke landbouwer ervoor dat hij gezond en voldoende voedsel produceert voor maar liefst 285 Vlamingen. En zo komt het dat 0,5% van de Vlamingen voedsel produceert voor 99% van de Vlaamse bevolking. Als dat geen schouderklopje verdient ...

Met de afname van het aantal landbouwbedrijven is door de jaren heen de specialisatie van elk bedrijf toegenomen. En

dat is goed, want zo is elke boer een expert geworden in het duurzaam produceren van een topproduct. Dankzij die specialisatie kunnen we landbouwbedrijven opdelen in 7 grote sectoren: akkerbouw, fruit, groenten, melkvee, pluimvee, varkens en vleesvee en kalveren.

Ruimte in Vlaanderen

Boeren hebben ruimte nodig, zoveel is duidelijk. En die hebben ze ook, maar wel steeds minder. In 1950 bestond 62% van Vlaanderen uit landbouwgrond, vandaag is dat nog maar 46%. Dat heeft een impact op de productie die landbouwers kunnen realiseren, maar ook op onze omgeving. Landbouwlandschappen zijn immers niet alleen economisch, maar ook ecologisch erg waardevol en zorgen bovendien voor een prachtig uitzicht wanneer je eropuit trekt.

De 'vergrijzing' van de sector is belangrijk om in je achterhoofd te houden wanneer het over landbouw gaat, want het betekent dat er in de komende jaren nog veel meer landbouwbedrijven zullen verdwijnen.

Wie is de Vlaamse boer?

Laat een ding duidelijk zijn: de gemiddelde Vlaamse boer bestaat niet. Elk landbouwbedrijf en de families die het runnen zijn uniek en dat maakt de sector enorm divers. Maar we kunnen wel wat meer uitleg geven bij de cijfers.

Als je aan een landbouwer denkt, is de kans groot dat je je spontaan een man voor de geest haalt. Vergis je niet, want de sector is, gelukkig, aan een vervrouwelijking bezig. Dat is logisch, want met de moderne technieken die je vandaag op een landbouwbedrijf vindt, hoef je niet meer over veel spierkracht te beschikken, je moet vooral een goede manager zijn. En geef toe, als er een ding is waar boerinnen in uitblinken, is het wel multitasken.

In tegenstelling tot het aantal vrouwen neemt het aantal jonge bedrijfsleiders niet toe. De gemiddelde leeftijd van bedrijfsleiders is de afgelopen jaren continu gestegen en is nu 56 jaar, en daar lijkt niet meteen verjonging in te komen. Daarbij komt dat slechts 12% van de bedrijfsleiders ouder dan 50 zegt een opvolger te hebben.

Die 'vergrijzing' is belangrijk om in je achterhoofd te houden wanneer het over landbouw gaat, want het betekent dat er de komende jaren nog veel meer landbouwbedrijven zullen verdwijnen. Dat heeft ook een impact op de veestapel, want bijna de helft zit bij landbouwers ouder dan 50.

De Vlaamse landbouwsector

23.218

Vlaanderen telt 23.218 land- en tuinbouwbedrijven.

Dat aantal is sinds 1950 met maar liefst 95% afgenomen.

285

Elke landbouwer produceert gezond en lekker voedsel voor 285 Vlamingen.

En zo komt het dat 0,5% van de Vlamingen voedsel produceert voor 99% van de Vlaamse bevolking.

Akkerbouw

Groenten

Melkvee

Pluimvee

Vleesvee en kalveren

Fruit

Varkens

7

De bedrijven kunnen we opdelen in 7 grote sectoren.

Ruimte in Vlaanderen

46%

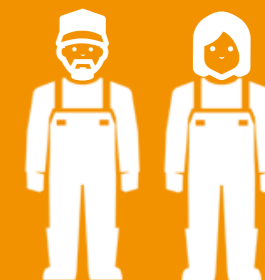
Vandaag bestaat nog maar 46% van Vlaanderen uit landbouwgrond, in 1950 was dat nog 62%.

Wie is de Vlaamse boer?

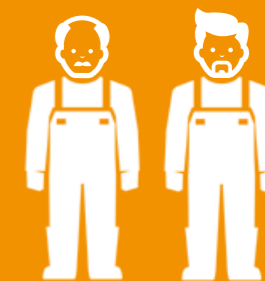
56 jaar

De gemiddelde leeftijd van de bedrijfsleiders is de afgelopen jaren continu gestegen en is nu 56 jaar.

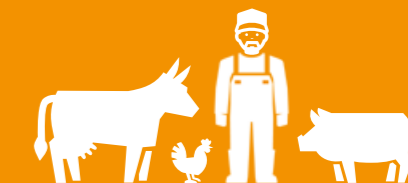
67% | 33%

67% van de landbouwers is een man, 33% is een vrouw.

12%

Slechts 12% van de bedrijfsleiders ouder dan 50 heeft een opvolger.

45%

Bijna de helft van de veestapel zit bij landbouwers ouder dan 50.

De weg van ons voedsel

Voedselproductie in Vlaanderen zorgt voor rijkdom. Niet enkel omdat voedselzekerheid van onschatbare waarde is, maar ook omdat de landbouw aan de basis ligt van een economisch erg belangrijke agrovoedingsketen. We laten je graag zien hoe die eruitziet.

Wat produceren onze boeren?

Onze 23.000 Vlaamse landbouwers zitten niet stil, ze zorgen samen voor een enorm divers aanbod van voedsel. Om je een idee te geven: 2,7 miljard liter melk, 1 miljoen ton granen, 1,5 miljoen ton aardappelen, 1,5 miljoen ton suikerbieten, meer dan een half miljoen ton fruit en 2 miljoen ton groenten.

En dan mogen we ook niet vergeten dat Vlaanderen bijna 800 sierteeltbedrijven en boomkwekerijen telt die samen een prachtig aanbod van bloemen en planten op de markt brengen en je omgeving binnen en buiten opfleuren.

Een sterke keten

Maar liefst 60% van de landbouwgrondstoffen die in Vlaanderen verwerkt worden, zijn van Vlaamse oorsprong. Dat betekent

dat de Vlaamse land- en tuinbouw en de verwerkende industrie in onze regio twee handen op een buik zijn. De landbouw is immers het fundament van de grote agrovoedingsketen waarvoor Vlaanderen zo bekend is.

In totaal omvat onze agrovoedingseconomie 34.852 bedrijven. Samen realiseren zij zo'n 60 miljard euro omzet. Wanneer we enkel naar het aantal jobs kijken die rechtstreeks verband houden met de land- en tuinbouwsector klokken we af op meer dan 120.000 arbeidsplaatsen, dat is evenveel als het aantal inwoners van de stad Brugge.

Eten wij dat allemaal op?

Laten we eerst en vooral een mythe uit de wereld helpen: het kleine Vlaanderen heeft niet de ambitie om de wereld te voeden.

De Vlaamse land- en tuinbouw en de verwerkende industrie in onze regio zijn twee handen op een buik. De landbouw is immers het fundament van de grote agrovoedingsketen waarvoor Vlaanderen zo bekend is.

En dat hoeft ook helemaal niet. Maar het klopt dat de Vlaming niet zelf de hele productie van onze land- en tuinbouwers consumeert. Aangezien we wereldtop zijn in duurzame en kwaliteitsvolle voedselproductie is er ook in andere landen vraag naar onze producten en daar mogen we fier op zijn. Op die manier zorgt export niet enkel voor toegevoegde waarde en voedselzekerheid, maar ook voor het valoriseren van deelproducten waar de Vlaming niet zo'n fan van is.

Vlaanderen exporteert niet massaal naar elke uithoek van de wereld, integendeel. 72% van onze export van landbouwproducten blijft binnen de Europese Unie, 53% blijft zelfs binnen onze buurlanden, 9% gaat naar het Verenigd Koninkrijk.

De 19% die de Europese grenzen overschrijdt zijn vooral producten die onze Vlaamse stempel dragen, zoals chocolade, wafels, bier en frietjes. Typisch Vlaamse lekkernijen waar men wereldwijd van wil meegenieten en die wij als geen ander kunnen produceren. En dan is er natuurlijk nog het 'vijfde kwartier'. Want hoe graag de Vlaming ook een lekkere steak of kotelet op tafel zet, voor snuiten, oren en poten durven we al eens onze neus op te halen. Gelukkig zijn bijvoorbeeld Aziatische consumenten hier dol op en kunnen we via deze markten 'ongewilde' stukken vlees valoriseren.

Wat produceren onze boeren?

2,7 miljard liter

Melk

1.000.000 ton

Granen

1.500.000 ton

Aardappelen

> 500.000 ton

Fruit

1.500.000 ton

Suikerbieten

2.000.000 ton

Groenten

45.100.000

Kippen

1.300.000

Runderen

5.700.000

Varkens

Een sterke keten

60%

Maar liefst 60% van de landbouwgrondstoffen die in Vlaanderen verwerkt worden, zijn van Vlaamse oorsprong.

34-325

In totaal omvat de agrovoedings-economie 34.325 bedrijven, goed voor zo'n 60 miljard euro omzet.

120.000

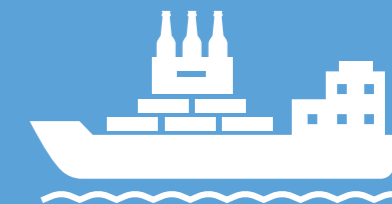
In de agrovoedingseconomie zijn 120.000 jobs direct afhankelijk van de land- en tuinbouwsector.

Eten wij dat allemaal op?

72%

72% van onze export van landbouwproducten blijft binnen de Europese Unie, 53% blijft zelfs binnen onze buurlanden, 9% gaat naar het Verenigd Koninkrijk.

19%

De 19% producten die de Europese grenzen overschrijdt zijn vooral producten die onze Vlaamse stempel dragen, zoals chocolade, wafels, bier en frietjes.

De beste van de klas

We kunnen wel van de daken schreeuwen dat Vlaamse landbouwers wereldtop zijn in duurzame productie, maar dan moet er toch even een goed rapport op tafel komen. Dat is er gelukkig, en de goede cijfers spreken voor zich. Al sluiten we ons helemaal aan bij de opmerking van de juf: 'Goed bezig, maar het kan altijd beter!'

Duurzaamheid is een erg populair maar, toegegeven, ook vaag begrip. Wanneer we dit woord gebruiken, bedoelen we dat er gewerkt wordt op een manier die de volgende generaties niet in gevaar brengt. Duurzaamheid kan gaan over diverse thema's. Van klimaat tot welvaart, van menselijk welzijn tot dierenwelzijn.

Gaat het over klimaat?

Het klimaat staat vandaag hoog op de maatschappelijke agenda. Landbouwers zijn het daarmee eens, want zij onderkennen als eerste de impact van het steeds grilligere klimaat. Net als heel wat andere sectoren stoot landbouw broeikasgassen uit (10,7% van de totale Vlaamse uitstoot). Van alle Vlaamse broeikasgasemissies is 5% afkomstig uit de rundveesector, 2% uit de varkenssector, 2% uit akkerbouw en tuinbouw en 2% uit de glastuinbouw.

Terwijl de totale uitstoot over alle Vlaamse sectoren voor 86% uit CO₂ bestaat, heeft de land- en tuinbouwsector vooral af te rekenen met methaangas en in mindere mate met lachgas. De bron van landbouwemissies is immers niet zozeer de verbranding van fossiele brandstoffen, maar biologische processen in mestkelders, bodems en de maag van landbouwdieren. De uitstoot van CO₂ komt vooral uit verwarming van serres en stallen. Net als heel wat andere sectoren stoot landbouw dus broeikasgassen uit, maar zet ze ook veel stappen om die uitstoot terug te dringen, met succes. Zo is de broeikasgasuitstoot van de Vlaamse landbouwsector sinds 1990 met 15% gedaald door efficiënt mestgebruik, energiebesparing, hernieuwbare energieproductie, productieverhoging, speciale additieven in het voeder van landbouwdieren, genetische selectie, energie-efficiënte serres ...

We kunnen wel stellen dat klimaat vandaag hoog op de maatschappelijke agenda staat. Landbouwers zijn het daarmee eens, want zij ondervinden als eerste de impact van het steeds grilligere klimaat.

Mocht je je afvragen wat broeikasgassen en koolstofopslag in de bodem met elkaar te maken hebben: het broeikasgas CO₂ is ook bekend onder de naam koolstofdioxide. Planten nemen dit op uit de lucht en kunnen koolstof opslaan in de bodem via hun wortelgestel. En zo zijn we aanbeland bij *carbon farming*, een hele reeks van maatregelen die landbouwers nemen om nog meer koolstof op te slaan in hun weides en akkers en dus ook op die manier de CO₂-concentratie in de lucht te verminderen en dus mee een oplossing te bieden voor het klimaatprobleem.

Moet er nog stikstof zijn?

Maar duurzaamheid is veel meer dan klimaat alleen. Zo gaat het vaak ook over het stikstofprobleem. Stikstof is een gas dat overal om ons heen is. Samen met zuurstof of waterstof wordt het omgezet in stikstofoxiden en ammoniak, dat is wat bijvoorbeeld kan gebeuren in stallen waar ammoniak ontstaat wanneer mest in contact komt met urine, of in verbrandingsmotoren waar de stikstof uit brandstoffen reageert met de buitenlucht tot stikstofoxiden. Deze gassen verspreiden zich in de lucht en slaan neer op natuur. De natuur kan niet zonder stikstof, maar te veel kan een effect hebben op het voorkomen van bepaalde planten- en diersoorten. De afgelopen jaren zijn er al veel maatregelen genomen waardoor er nu veel minder ammoniak vrijkomt uit de landbouw dan

vroeger, bijvoorbeeld door de installatie van luchtwassers aan stallen. Zo zijn de ammoniakemissies uit landbouw sinds 2000 met 30% afgenomen en met meer dan 50% sinds 1990. De stikstof die neerslaat op stikstofgevoelige natuur in Vlaanderen is voor 58% afkomstig uit het buitenland. 29,4% is afkomstig van de Vlaamse landbouw.

Water, de rest komt later

Hadden we al gezegd dat duurzaamheid een grote paraplu is? Denk bijvoorbeeld maar aan watergebruik, want dit wordt hoe langer hoe meer een zeer kostbaar goed. Je hoeft het de landbouwer niet te vertellen, want zijn gewassen en dieren hebben het nodig om te overleven en op hun beurt ons in leven te houden. Vlaamse land- en tuinbouwers zijn verantwoordelijk voor 9% van het Vlaamse watergebruik. Industrie (39%) en huishoudens (34%) zijn de grootste verbruikers.

Energie voor iedereen

Energie is een belangrijke kostenpost voor land- en tuinbouw en bovendien zijn er heel wat mogelijkheden om die zelf op een duurzame manier te produceren. Door gebruik te maken van innovaties als zonnepanelen, windturbines en oplaadbatterijen kunnen landbouwbedrijven zelfvoorzienend zijn in hun energie en zelfs extra produceren zodat ook anderen kunnen

gebruikmaken van hun groene stroom. Denk bijvoorbeeld maar aan de warmtekrachtkoppelingen (wkk's) die veel glastuinbouwers gebruiken en zo elektriciteit opwekken voor wel 630.000 gezinnen.

Eiwit van bij ons

Zowel dieren als mensen hebben eiwitten nodig. Vlaamse landbouwers doen er vandaag alles aan om die eiwitten hoe langer hoe meer lokaal te kunnen produceren, bijvoorbeeld door te experimenteren met 'nieuwe' teelten als soja, quinoa, veldboenen ... Maar wist je dat er ook al insectenboeren bestaan? De moderne Vlaamse landbouwer is er niet vies van om te experimenteren. Belangrijk is natuurlijk wel dat er ook voldoende afzetmogelijkheden zijn voor die alternatieve teelten en het economische risico niet te zwaar weegt op de landbouwer.

Kringlooplandbouw en biodiversiteit

In onze landbouwsector gaat er bijna niets verloren! De mest van vee wordt gebruikt voor nutriënten voor de akkerbouw of zorgt via biogasinstallaties voor energieproductie. Reststromen als aardappelschillen of groenteresten vinden hun weg in veevoeding, niet-bewerkbare percelen doen dienst als grasland en voeden zo runderen die dit gras omzetten in vlees en melk ... Landbouw is een grote kringloop!

Heel wat landbouwers doen inspanningen om het bodemleven te verbeteren en het landschap te verrijken met elementen als hagen, poelen en bloemenstroken.

De klimaatimpact van een Belgische Jonagold is minder dan 30% van deze van een appel die van de andere kant van de wereld komt.

Boeren en natuur zijn geen tegengestelden, maar hebben elkaar net heel hard nodig. Hoe meer biodiversiteit, hoe beter het bodemleven en hoe sterker de planten die daarop groeien. Daarom doen heel wat landbouwers inspanningen om het bodemleven te verbeteren en het landschap te verrijken met elementen als hagen, poelen en bloemenstroken. Win-win!

Zo sloten 3700 landbouwers een beheerovereenkomst met de Vlaamse Landmaatschappij voor het verbeteren van de biodiversiteit. Dat komt neer op een oppervlakte van maar liefst 12.324 hectare.

't Zit 'm in de details

Al van precisielandbouw gehoord? Dat betekent dat de landbouwer door middel van technologie tot in de details weet waar zijn teelten precies nood aan hebben, en ook de middelen heeft om dat heel precies toe te dienen. Dat kan gaan over nog minder gewasbeschermingsmiddelen gebruiken, het tegengaan van drift, minder maar beter bemesten ... Maar ook veehouders investeren in de nieuwste innovaties om nog duurzamer te kunnen werken. Een bewegingssensor die je laat weten wanneer een dier minder beweegt dan normaal, of de melkautomaat die je signaleert dat een koe wel eens ziek zou kunnen worden? Het kan allemaal. En dat heeft dan ook weer een grote invloed op het dierenwelzijn. Al kan niets het buik-

gevoel van de boer vervangen, en al zeker niet de liefde en zorg voor zijn dieren.

Leven we op grote voet?

Duurzaamheid is moeilijk te meten. In een poging dat toch te doen en ook landen, producten en processen met elkaar te kunnen vergelijken, werd het concept 'ecologische voetafdruk' ontwikkeld. Het drukt in cijfers uit hoeveel kilogram broeikasgassen een bepaalde entiteit of activiteit genereert. Meestal worden de uitstoot van koolstofdioxide, methaan, lachgas en andere schadelijke gassen meegenomen in de berekeningen. Aangezien er verschillende berekeningswijzen bestaan is ook niet elke voetafdruk met elkaar te vergelijken, maar we doen toch een poging. Want hoe kan je de beste van de klas zijn als je geen cijfers kan vergelijken?

Cijfers van de VN Voedsel- en Landbouworganisatie tonen aan dat ons lokaal geproduceerd voedsel zowat de laagste klimaatimpact ter wereld heeft. De voetafdruk van Vlaams vlees en Vlaamse melk zijn significant lager dan elders. Uit onderzoek blijkt dat de koolstofvoetafdruk per kilogram vlees van ons Belgisch witblauw rundvlees lager is dan die van Iers rundvlees en zelfs minder dan de helft bedraagt van die van Braziliaans rundvlees.

Wanneer je in de winkel twijfelt tussen een appel van bij ons of eentje uit Nieuw-

Zeeland, dan kies je beter voor de onze. De klimaatimpact van een Belgische Jonagold is immers minder dan 30% van deze van een appel die van aan de andere kant van de wereld komt. Daarnaast loopt momenteel ook een onderzoek naar de koolstofvoetafdruk van onze lokale peren en naar hoe de koolstofopslag in de bodem van de perenboomgaard onze peren bijna klimaatneutraal maakt. Of met andere woorden: voor het klimaat produceren we ons voedsel beter hier dan elders.

Nog een bank vooruit

Vlaamse boeren zijn echte strevers. Ze zijn al de primus van de klas, maar willen het toch steeds beter doen. Dat is logisch, want het zijn echte ondernemers en die willen nu eenmaal dat hun bedrijf evolueert. Niet enkel economisch, maar ook op vlak van duurzaamheid, dierenwelzijn, klimaatvriendelijkheid ... Ze staan daarin niet alleen, want ook de maatschappij en het beleid legt de lat steeds hoger.

Gesteund door praktijkonderzoek en hun eigen creativiteit doen landbouwers vandaag al heel wat inspanningen en gaan telkens een stapje verder. Van nieuwe teelten tot speciale voeders, maar ook precisielandbouw en nieuwe stalsystemen. Er beweegt heel wat in de sector.

Vlaamse boeren zijn echte strevers. Ze zijn al de primus van de klas, maar willen het toch steeds beter doen. Dat is logisch, want het zijn echte ondernemers en die willen nu eenmaal dat hun bedrijf evolueert. Niet enkel economisch, maar ook op vlak van dierenwelzijn, klimaatvriendelijkheid, duurzaamheid ...

Gaat het over klimaat?

-15%

Sinds 1990 is de broeikasgasuitstoot van de Vlaamse landbouwsector met 15% gedaald.

=

1 ha

1 hectare grasland kan evenveel koolstof opslaan in de bodem als 1 hectare bos.

Moet er nog stikstof zijn?

-30%

De ammoniakemissies uit landbouw zijn sinds 2000 met 30% afgenomen en met meer dan 50% sinds 1990.

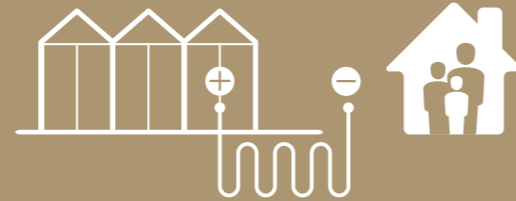
Water, de rest komt later

9%

Vlaamse land- en tuinbouwers zijn verantwoordelijk voor 9% van het Vlaamse watergebruik. Industrie (39%) en huishoudens (34%) zijn de grootste verbruikers.

Energie voor iedereen

630.000

Boeren en tuinders produceren elektriciteit voor gezinnen. Zo wekken glastuinbouwers met hun warmte-kranchkoppelingen elektriciteit op voor wel 630.000 gezinnen.

Kringlooplandbouw en biodiversiteit

3700

3700 landbouwers sloten een beheer-overeenkomst met de Vlaamse Landmaatschappij voor het verbeteren van de biodiversiteit. Dat komt neer op een oppervlakte van maar liefst 12.324 hectare.

't Zit 'm in de details

-44,6%

Sinds 2011 verminderde het antibioticagebruik in de dierlijke sector met 44,6%.

-18%

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen daalde tussen 2016 en 2019 met 18%.

Leven we op grote voet?

Melk

Tussen 1990 en 2019 daalde de ecologische voetafdruk van melk met 30%.

Appel

De klimaatimpact van een Belgische Jonagold is minder dan 30% dan van een appel die uit Nieuw-Zeeland komt.

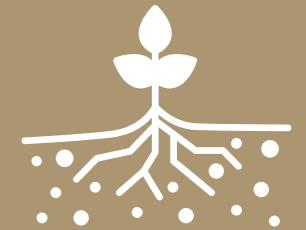

Rundvlees

Iers en Braziliaans rundvlees ligt in de supermarkt pal naast vlees van bij ons, maar hun ecologische voetafdruk is véél groter!

Nog een bank vooruit

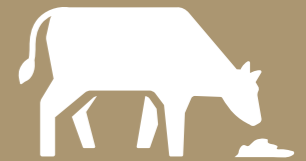
Vlaamse boeren zijn goed bezig, maar ze willen het nog beter doen door bijvoorbeeld in te zetten op:

Meer koolstofopslag in de bodem.

Meer eigen eiwitten telen (bijvoorbeeld: soja, quinoa, veldbonen ...).

Minder methaanuitstoot door aangepast voeder.

Meer voor minder?

Zo, nu heb je min of meer een beeld van wat de land- en tuinbouw voor Vlaanderen betekent. Maar heb je je al eens afgevraagd wat Vlaanderen voor haar boeren kan betekenen? Een vraag die niet vaak gesteld wordt, maar wel broodnodig is. Want zonder eerlijke prijs en rechtszekerheid kan de sector niet overleven.

Mag het iets meer zijn?

Prijsvorming in de landbouw is een oud zeer. Als primaire productie, de eerste schakel in de keten, is de landbouwer vaak prijsnemer. Hij moet vrede nemen met de prijs die heerst op de wereldmarkt of de prijs die de retailer hem wil geven. Uiteraard kan je met korte keten een deel van die onzekerheid opvangen, maar een eigen hoefwinkel uitbaten is maar voor een klein percentage van de Vlaamse landbouwers mogelijk. Het is vandaag een realiteit dat land- en tuinbouwers niet zelden hun producten moeten verkopen onder de kostprijs of aan een prijs die hun niet toelaat genoeg te verdienen om verder in te zetten op het verduurzamen van hun bedrijf. Een eerlijke prijs voor een eerlijk product is vandaag geen zekerheid voor de Vlaamse boer, terwijl het dat wel

zou moeten zijn. Meer doen voor minder geld, dat kan niet blijven duren.

Lokaal of de wereldmarkt

De wereldmarkt waarvoor de Vlaamse boeren produceren is grillig. Oorlogen, voedseltekorten of -overschotten, ziekten ... beïnvloeden de vraag, het aanbod en dus ook de prijs. Hoewel het moeilijk is om landbouwers daarvoor af te schermen, speelt onze overheid toch een belangrijke rol in het beschermen van het inkomen van land- en tuinbouwers. Ze heeft immers de macht om voedsel wel of niet in te schakelen als pasmunt bij het afsluiten van internationale handelsovereenkomsten. Binnen Europa is de standaard voor kwaliteit, duurzaamheid en dierenwelzijn min of meer vergelijkbaar, maar dat is niet zo

Het is vandaag een realiteit dat land- en tuinbouwers niet zelden hun producten moeten verkopen onder de kostprijs of aan een prijs die hun niet toelaat genoeg te verdienen om verder in te zetten op het verduurzamen van hun bedrijf.

in de rest van de wereld. Een stukje vlees uit Zuid-Amerika mag dus in de winkel zonder probleem naast een Belgisch alternatief liggen, goed wetende dat de consument vaak naar de goedkoopste optie grijpt. En zo zijn we ook aangekomen bij de verantwoordelijkheid van ieder van ons: de Belg die graag eet en drinkt. We moeten ons er nog meer van bewust zijn dat onze lokale topproducten een eerlijke prijs verdienen, en hoe je het ook draait of keert, die moet uiteindelijk uit de portemonnee van ieder van ons komen. Lokale producten kopen, of dat nu in een hoevewinkel of in de supermarkt is, is de eerste stap vooruit.

De Europese portemonnee

Wist je dat de Europese burger maar 12% van zijn inkomen aan voedsel hoeft te besteden? Het gemeenschappelijk landbouwbeleid van de Europese Unie speelt daar een belangrijke rol in, want 30% van het Europese budget gaat naar land- en tuinbouw. Dat is nodig om Europese bevolking te verzekeren van voedsel van topkwaliteit, maar het is nog steeds onvoldoende om landbouwers hun boterham te laten verdienen.

Met alle schakels aan tafel

Er zijn gelukkig wel heel wat initiatieven die proberen samenwerking te bevorderen en meer transparantie te brengen in de

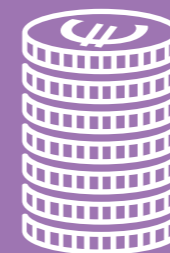
prijsvorming. Binnen producentenorganisaties, bijvoorbeeld, verenigen landbouwers zich die hun product aan dezelfde afnemer verkopen. Zo staan ze sterker in onderhandelingen over contractprijzen, bijkomende duurzaamheidseisen ... Maar er zijn ook organisaties waarbij de hele keten samen aan tafel zit. Zo brengen brancheorganisaties als Belpotato.be (aardappelketen), PorkBE (varkenssector) en MilkBE (zuivelsektor) de hele keten (landbouwers, verwerkers en soms ook retailers) bij elkaar. Zo kunnen de krachten gebundeld worden en gemeenschappelijke belangen samen behartigd worden.

De Europese portemonnee

12%

De Europese burger hoeft slechts 12% van zijn inkomen aan voedsel te besteden.

30%

30% van het budget van de Europese Unie gaat naar land- en tuinbouw, maar dat is nog steeds onvoldoende om landbouwers hun boterham te laten verdienen. Dit kost de EU-burger 2,10 euro per week.

0,15 euro

Er gaat jaarlijks 330 miljoen euro naar het Vlaams GLB, al dan niet vanuit Vlaanderen, of via de Europese omweg. Op 6 miljoen Vlamingen en 365 dagen per jaar is dat 0,15 euro per capita, per dag.

De wereldmarkt

Marktprijs

Heel wat landbouwproducten komen terecht op de wereldmarkt en dat betekent dat de prijs afhankelijk is van vraag en aanbod. Een beetje te veel aanbod geeft een slechte prijs, schaarste doet de prijs stijgen. Landbouwers zijn gewend om te gaan met prijsschommelingen, maar wanneer een crisis te lang aanhoudt heeft dat een zware impact.

Moeder, waarom boeren wij?

Zo belangrijk boeren zijn in Vlaanderen, zo groot is jammer genoeg ook de onzekerheid waarmee velen van hen dagelijks kampen. Naast de moeilijke prijsvorming is er immers nog een andere uitdaging: het gebrek aan rechtszekerheid. En dat is eentje waar onze overheid echt wel het verschil kan maken.

In vergelijking met andere beroepen lijken landbouwers meer risico's te lopen op problemen met mentaal welzijn. Heel wat landbouwers en hun gezin kijken immers aan tegen een berg van complexe uitdagingen, waar ze zelf weinig of geen controle over hebben. Wanneer die stress lange tijd blijft aanhouden, stelt je dat mentaal zwaar op de proef. Er zijn heel wat initiatieven en organisaties die het mentale welzijn bij landbouwers opvolgen en klaarstaan met advies en een luisterend oor. Maar het is belangrijk om ook de wortel van het probleem aan te pakken. De onzekerheid die boeren voelen is voor een groot deel terug te brengen naar het wettelijk kader, of het gebrek daaraan,

waarin ze vandaag moeten ondernemen. Een landbouwbedrijf overnemen of verduurzamen vraagt vandaag enorm grote investeringen. Investerings die vaak niet meer op één loopbaan terugverdiend kunnen worden. Voor je zo'n beslissing neemt, wil je dus liefst zeker weten dat je bedrijf een toekomst heeft. En daar knelt het schoentje.

In 2021 waren er bij de organisatie Boeren op een Kruispunt 44% meer nieuwe aanmeldingen dan in 2020 en 57% meer dan in 2019. Ook in 2022 waren er in de eerste vier maanden al opnieuw 39% meer nieuwe aanmeldingen dan in dezelfde periode van 2021.

De onzekerheid die boeren voelen is voor een groot deel terug te brengen naar het wettelijk kader, of het gebrek daaraan, waarin ze vandaag moeten ondernemen.

De sprong wagen?

Onzekerheid over het voortbestaan van je bedrijf is niet enkel en alleen terug te brengen op een bepaald politiek dossier, maar voor veel landbouwers ligt hier wel de hoofdbezorgdheid. Het stikstofdossier is bijvoorbeeld een van de thema's die al geruime tijd op de onderhandelingstafel liggen, maar waarover landbouwers nog geen klaarheid hebben gekregen. De verontrustende signalen dat hun bedrijf wel eens in een gebied zou kunnen liggen waar er in de toekomst geen landbouw meer gewenst is door een te grote impact op natuur, hebben hen uiteraard wel bereikt. En dat zorgt ervoor dat jongeren niet meer durven instappen, investeringen uitgesteld worden en dus ook verduurzaming onmogelijk is. Er is dus dringend nood aan een plan dat economie en ecologie met elkaar verzoent en dat landbouwers met respect behandelt, de voedselvoorziening en agrovoedingsketen niet in gevaar brengt en een einde maakt aan deze impasse. Want stilstaan is achteruitgaan, dat weet elke ondernemer.

Ruimte voor landbouw

Hoewel landbouw en natuur helemaal geen tegengestelden hoeven te zijn maar elkaar net versterken, dingen ze wel, samen met heel wat anderen, naar een kostbaar goed: ruimte. Het ruimtebeslag in Vlaanderen is ongeveer 33%, dat is de ruimte die wordt gebruikt voor onder andere wonen, indu-

strie, transport ... Tussen 2013 en 2019 is het ruimtebeslag in Vlaanderen toegenomen met ongeveer 11.000 hectare – en dat maakt dat de druk op de open ruimte alsmaar groter wordt. Bovendien zijn er binnen die open ruimte ook nog heel wat beleidsdoelen, zoals de 4000 hectare extra bos, de Europese natuurdoelen ... Allemaal hebben ze ruimte nodig en om die te vinden wordt er vandaag te snel naar het landbouwgebied gekeken.

Een schouderklopje

De conclusie van deze brochure over de Vlaamse land- en tuinbouw is duidelijk. Deze sterke, innovatieve en economisch belangrijke sector verdient zijn plaats in Vlaanderen. Een sector om ongelofelijk fier op te zijn. En toch hebben veel boeren het gevoel dat ze hun bestaan, hun werk en hun bedrijf telkens opnieuw moeten verantwoorden. Dat ze telkens in de hoek staan waar de klappen vallen, hoe hard ze ook hun best doen. “Moeder, mogen wij nog boeren?” vragen veel landbouwers zich af. Het antwoord is ja. Onderzoek toont aan dat Vlamingen de landbouw een zeer warm hart toedragen. Het is niet altijd uit de media af te leiden, maar cijfers spreken boekdelen. Driekwart van de Vlamingen vindt de landbouw een deel van de oplossing van onze milieuproblemen en bewondert onze boeren, 85% van de ondervraagden vindt een sterke binnenlandse landbouw zelfs belangrijk.

Zo dat is dan duidelijk. Laten we die fierheid over de Vlaamse land- en tuinbouw dan ook omzetten in daden die echt een verschil maken. En een schouderklopje, dat kan natuurlijk ook nooit kwaad.

Mentaal welzijn

+44%

In 2021 waren er bij de organisatie Boeren op een Kruispunt 44% meer nieuwe aanmeldingen van boeren dan in 2020, en 57% meer dan in 2019.

Een schouderklopje

75%

75% van de Vlamingen vindt de landbouw een deel van de oplossing van onze milieuproblemen en bewondert onze boeren.

Ruimte voor landbouw

33%

Het ruimtebeslag in Vlaanderen is ongeveer 33%, dat is de ruimte die wordt gebruikt voor onder andere industrie, transport, wonen ... Tussen 2013 en 2019 is het ruimtebeslag toegenomen met ongeveer 11.000 hectare, nogal vaak ten koste van landbouwgrond.

+4000 ha

Binnen de open ruimte zijn er nog heel wat beleidsdoelen, zoals de 4000 hectare extra bos, de Europese natuurdoelen ...

Colofon

Redactie

Nele Kempeneers

Eindredactie

Jo Gennez

Bronnen

Boerenbond

Departement Landbouw en Visserij

Statistiek Vlaanderen

Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing

Vlaamse Landmaatschappij

Vlaamse Milieumaatschappij

Fotografie

Christophe Ketels

Marco Mertens

Vormgeving

Frank Taillieu

Jaar van uitgave

2023

Verantwoordelijke uitgever

Frans De Wachter

Diestsevest 40

3000 Leuven

Boerenbond Diestsevest 40, 3000 Leuven